

SZEMLE

Magyar Könyvművészet 1921—1944. Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke. Bibliographia Hungarica 1921—1944. Catalogus systematicus librorum in Hungaria editorum. 5. Művészet—Sport—Földrajz—Életrajz—Történelem. Közread. az Országos Széchényi Könyvtár. Szerk. KERTÉSZ Gyula. Bp. 1989., Franklin Ny. 787 l.

Újabb, darabszám szerint a hetedik, kötetszám szerint az 5. kötettel gyarapodott a „Horthy-korszak” magyar könyvszete. Ez azt jelenti, hogy a mutatókat nem számítva már csak egyetlen, nem is annyira sürgető, hiszen a tudományos kutatómunkában leghamarább elavuló, a természettudomány területeit felölelő (5-ös és 6-os ETO szakaszok) kötet hiányzik a vállalkozás teljességéhez.

Ez a teljesség kétfajta értelemben fogandó fel. Nemcsak az 1921 és 1944. közötti évek teljes magyarországi könyvtermelésének számbavétele fejeződik be, hanem az a nálunk nagyobb nemzetek némelyike által is méltán irigyelt vállalkozás, amelyet a száz esztendeje elhunyt Szabó Károly indított el a Régi magyar könyvtár, az RMK első és második kötetével. Ennek a történész-bibliográfusnak megkezdett munkáját lelkes utódok olyan ügybuzgalommal folytatták, hogy rövidesen rendelkezésünkre fog állni Hess András 1473-ban Budán felállított officinájának nyomtatványaitól kezdve egészen napjainkig a Magyarországon valaha is sajtó alól kikerült művek teljes nemzeti bibliográfiája. Nemzeti büszkeségünk ez még akkor is, ha ennek egyes régebbi kötetei pontosságban és mélységben kívánni valót hagynak maguk után, és a jövőben pótlásra, kiegészítésre, netán komolyabb átdolgozásra szorulnak.

A most megjelent kötet az ETO 7-es és 9-es szakjait öleli fel, mint a címléírásból kitűnik. Mindez az előző kötetekben már jól bevált, az ETO szakrendjének a használók által ott megszokott

alkalmazásával és összevonásával, továbbá a használhatóságot elősegítő tárgymutatóval.

Az előző köteteknek a folyóiratban megjelent ismertetéseinel már rámutattunk arra, hogy — főleg a humaniorák esetében — olykor csak nehezen lehet az ETO páncélatában mozogni. Jelen kötetben is elmondható ez a művészek, de főleg a történelem szakterületéről. Éppen ezért örömmel lehet nyugtázni a sok utalást az előző kötetben, más szakterületen már részletesen feltárt művekre. Például hogy a *Művészet általában* című fejezet bőségesen sorol fel olyan könyvcímeket, amelyek elsősorban egyéb szakterülethez tartoznak. Példaként megemlíthetjük Ralph Waldo Emerson filozófiai műveit, amelyek természetesen elsősorban az 1-es szakba tartoznak, de a tájékozódást megkönnyítendő dicséretesnek mondható a művészet mezején történő említése is, akárcsak a 3-as szakterület sok művének itteni felsorolása. Hiszen a művészet, de még inkább a művészek problémái, azoknak szociális és gazdasági vetületei minkét szakterületen primér jelleggel jelentkezhetnek.

Más szempontból érdekes felülni a *Kiállítások, múzeumi katalógusok* című fejezetet. Ennek — akárcsak például az emlékkönyveknek — analitikus felvételei a mutatók elkészülte után kincsesbányát fognak jelenteni a kutatóknak. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk egy aggodalmunkat. A jelenlegi címfelvételekben a névváltozások, magyarosítások, álnevek nem jelenkeznek. Ezeket a mutatóknak majd fel kell tüntetniük. Vannak ugyan közismert, különösebb gondot nem okozó névváltozások, azonban éppen e recenzió írójában — hajdani személyes ismeretség alapján — felmerült a kétely: tudják-e majd a kutatók, hogy a *Filmművészet* fejezetben egymástól mindössze négy tételyni távolságban lévő Krampol Miklós és Kispéter Miklós azonos személyek?

Főntebb szoltunk már az ETO páncélszorításáról, ami különösen érezhető a történelem területén, lévén a história ósrégi és nagyon is szerteágazó

— ha úgy tetszik ágas-bogas — tudomány. E szakterület gazdag, nagy mélységű bibliográfiai feldolgozásokkal rendelkezik, ezek azonban nem nagyon nyúlnak a tizedes osztályozás rendszeréhez. Jelen kötet természetszerűen köteles volt ehhez alkalmazkodni. Némi lazításokkal, eligazító fejezetcímekkel sikerült is a feladatot megnyugtatóan megoldania. Ebben segítségére szolgált az is, hogy a könyvtermelés szempontjából mindössze egy negyed századot kellett felölelnie.

Negyed század... A „Horthy-korszak” könyvtermelése, amelynek megnyugtató feldolgozása olyan sokáig váratott magára. Ebben azonban nem a könyvtárosok a hibásak. Sokkal inkább a könyvtári ügyek „szakértő, felkészült és jól tájékozott” irányítói, akik között még az a nézet is felmerült, hogy a Horthy-korszakot egyszerűen el kell felejteni, és teljesen fölösleges bibliográfiákkal foglalkozni. Komjáthy Miklós né áll az élen azoknak, akik ezzel a magyar művelődéstörténet és könyvtörténetet kicsúfoló nézettel bátran szembeszálltak, s aki évek hosszú során át irányította, sőt végezte a cédulák összegyűjtésének és rendezésének lélekölő munkáját egészen nyugdíjba vonulásáig, s akinek keze nyomát az eddig megjelent kötetek őrzik.

Most, ha ebben a legújabb kötetben elmélyülten tájékozódik az ember, méltán állapíthatja meg, hogy e negyed század például éppen a történelmi művek területén mennyi értéket, időtálló művet produkált. Lehet, hogy az erre a korszakra következő évtizedek termése számszerűen többet tesz ki. Mint például a *Marxista ismeretek kis könyvtára* a maga másfél százánál több brosúrájával, ill. kötetével, vagy Kádár Jánosnak a szocializmus útján elhangzott és az internacionalizmus jegyében a világnyelvekre is lefordított beszédei, nem is szólva Leninnek válogatott és a könyvtárak polcain ide-oda tologatott, de senki által nem olvasott műveiről. Elfogultság lenne persze azt állítani, hogy az elmúlt négy évtized nem produkált nagy felkészültséggel és erudícióval megírt történelmi műveket. Ezeket azonban sokszor megkérdőjelezi, vagy akár elavulttá teszi az éppen érvényes ideológia által belekényszerített bekezdés vagy fejezet. Tagadhatatlan, hogy a Horthy-korszak is produkált olyan utat tévesztett történészeket, mint Baráth Tibor vagy Málnási Ödön — de gondoljunk csak arra, hogy az 1928 és 1943 között hét kiadást megért „Hóman—Szekfűt” napjainkban is érdemesnek tartják reprintben megjelentetni. Hasonló módon ki ne forgatná még ma is haszonnal és élvezettel a Domanovszky Sándor által fémjelzett

és a Magyar Történelmi Társulat által 1932 és 1942 között kiadott *Magyar művelődéstörténet* öt kötetét.

A kezünkben lévő bibliográfiából keresztmetszetet kapunk egy korszakról, amely nem ismerte még az aluljárót és az ehhez kapcsolódó „irodalom” mindent elsöprő térfoglalását sem.

KELECSÉNYI ÁKOS

Régi magyarországi szerzők. Összeállította SZABÓ Géza közreműködésével PINTÉR Gábor. A bevezetést írta BORSA Gedeon. Bp., 1989, Országos Széchényi Könyvtár.

Az RMNy Szerkesztőségében készült lajstrom saját bevallása szerint 10 623 magyarországi szerző nevét és legszükségesebb azonosítót, illetve megkülönböztető adatait tartalmazza az 1800-ig terjedő időszakból, mintegy 3000-rel többet annál, amennyit Szinnyei regisztrált egy évszázada. „Hungarus szerző alatt értendő minden olyan Magyarországon született vagy az alkotás idején itt megtelepedve tevékenykedett személy, aki valamely 1801 előtti nyomtatvány legalább egy önálló része szellemi létrehozásában közreműködött” — szövegi le a bevezető annak megfelelően, ahogy a „hungarus” fogalma az utóbbi évtizedekben hosszas megbeszélések nyomán és főleg az RMNy munkálatai közben kikristályosodott. A definícióban előforduló fogalmak pontosabb értelmezésére még vagy másfél lapot szán, azonban nem tér el attól a felfogástól, amelyet a szakma már bevett. A munka a régi (1801 előtti), nem magyar nyelvű, külföldön megjelent hungarikák — az ún. RMK III. — felkutatására és az RMNy-hez hasonlóan korszerű és teljes bibliográfiai feldolgozására irányuló vállalkozás előkészületei közé tartozik. Ezért érthető az a megszorítás, hogy a kizárólag kéziratban fennmaradt művek szerzőit kihagyja a sorból. (A cím, persze, ilyenformán megtevesztő, illetve csak a bevezetővel együtt jelöli meg a tartalmat.) Úgy látom, az RMK I—II., illetve az RMNy keretébe tartozók viszont belekerültek, a kötet tehát komplett jegyzéket kíván adni azokról a magyarországi szerzőkről, akik 1800-ig bárhol, bármilyen nyelven nyomtatásban publikáltak valamit. Ahogy saját, a hazai történelmi irodalomra irányuló anyaggyűjtésemet nézem, ez a jegyzék körülbelül a harmadrészét tartalmazhatja az 1801 előtti komolyabban munkálkodó magyar (hungarus) írógárda némenklatúrájának, és teljes mun-